

МИЛОШ ХАМОВИЋ, ДОБРОВОЉАЧКА ВОЈСКА ЈУГОСЛАВИЈЕ У
САСТАВУ ОРУЖАНИХ СНАГА НОР-а

Сарајево 1983, стр. 199.

У другом свјетском рату источна Босна је била поприште вјерске и националне нетолеранције и једна од оних наших области у којима се у пуној мјери изразила дезоријентација широких сељачких маса при њиховом опредјељивању за народнослободилачки покрет или за Дражу Михаиловића. У условима јакс кнотрареволуције, која се манифестовала у усташтву, четништву, домобранству и муслиманству, и честе примјене терора над становништвом ове области, власти контрареволуције су гурале народ источне Босне у наручје овог или оног непријатеља: Срби су приморавани да иду у четнике, Хрвати у усташе, Муслимани у муслиманску милицију. Овакво стање у овом крају забринуло је Врховни штаб НОПОЈ-а, па се ради излаза из братоубилачке борбе приступило формирању добровољачких одреда. Њихово оснивање пада у вријеме „Фочанске партизанске републике“, тада највеће слободне партизанске територије у Југославији.

Добровољачку војску је највећим дијелом чинило српско становништво које је у њеним редовима нашло заштиту од квислиншких елемената тзв. Независне Државе Хрватске и које је претходно припадало четничком покрету без јасних идејних циљева.

Ова интересантна историјска тема закупила је пажњу Милоша Хамовића и пружила му материјал за књигу „Добровољачка војска Југославије у саставу оружаних снага НОП-а“. У склопу изучавања контрареволуционарног покрета у Југославији ова материја је и до сада третирана, али је остала недовољно истражена и научно обрађена. Свакако је то и био разлог за стварање једне посебне монографије о Добровољачкој војсци Југославије у саставу НОП-а, што је вриједан прилог изучавању оних компоненти народнослободилачког рата које су од битног зна-

чаја за комплексније освјетљавање токова и дјеловања НОБ.

При изради монографије аутор је себи поставио задатак да истражи Добровољачку војску са становишта стратегије руководства НОП-а у остваривању платформе народнослободилачке борбе. Поред тога, књига је имала за циљ да дубље освјетли контрареволуцију у источној Босни у којој су постојали специфични услови и односи и да разјасни појаву Добровољачке војске, њено дјеловање и разливање у два тока: у револуцију и контра-револуцију.

Хамовићева монографија представља прилог за пручавање револуције и контрареволуције у Југославији и за расвјетљавање стратегије и тактике НОР-а и јасније сагледавање настанка, развоја и нестанка Добровољачке војске у источној Босни. Она, такође, показује колико су Врховни штаб НОПОЈ-а и ЦК КПЈ показивали флексибилности у проналажењу различитих форми и садржаја борбе за ослобођење земље од окупатора и његових сарадника и промјену система владавине. Формирање добровољачких јединица било је условљено како спољнополитичким тактиком и унутрашњим стањем у земљи. Врховни штаб је реаговао сходно конкретним приликама на терену које су диктирали догађаји у источној Босни. Настанак Добровољачке војске базира се на ставовима које руководство НОП-а заузима према четништву. Формирањем добровољачких јединица партизанског руководства изналази пут и начин да заведене источnobосанске сељаке, до-тадашње четнике, окупи и ангажује на платформи народнослободилачке борбе. У пет глава своје књиге аутор је обрадио значајна питања: основне карактеристике устанка у источној Босни, настанак Добровољачке војске, покушај споразумијевања четника и партизана, формирање Јахоринског, Фочанског и Дрин-

ског одреда, акције Драже Михаиловића на разбијању добровољачких јединица, дјеловање КПЈ на политичко-војном и културном уздизању Добровољачке војске и узроке расула добровољачких јединица.

Једно од суштинских питања која Хамовић разрађује јесте питање оснивања Добровољачке војске једино у источној Босни, иако се оваква војска по директиви Врховног штаба и ЦК КПЈ имала да формира и у другим крајевима Југославије (Србији, Херцеговини, Црној Гори). У том дијелу који се односи на источну Босну аутор је добро обрадио ово питање, али је остао дужан увјерљивије разлоге неформира-

ња оваквих јединица у другим крајевима земље, што је, нема сумње, морао бити предмет његовог ширег интересовања. Такође није у потребној мјери критички оцијенио ни примједбе Коминтерне Врховном штабу од 5. марта 1942. године због формирања пролетерских бригада и заповљавања ванпартијских маса у борби против окупатора.

Ову интересантну монографију издали су: Музеј фочасног периода НОБ-е, „Светлост“ Крагујевац и Музеј револуције Босне и Херцеговине Сарајево крајем 1983. године.

Бранислав Ковачевић